

BESZÁMOLÓ

a

GINOP-5.3.5-18-2020-00184

Program a falusi kisboltok megmaradásáért

című projekt végrehajtásáról

A program végrehajtásának menetrendje és a program során keletkezett valamennyi dokumentáció megtalálható a www.kereskedoprogram.hu honlapon. Így a jelen szakmai beszámoló csak azokat a kiemelt megállapításokat tartalmazza, amelyek a pályázat kiírásának céljai és a pályázat tervezése során megfogalmazott szándékok tekintetében kiemelten fontosak.

A program céljával kapcsolatban a honlapon megtekinthető egyrészről a megvalósíthatósági tanulmány, másrészről a fejlesztési terv, mindkettő megfogalmazza a program céljait, és az ezeknek alárendelt cselekvési tervet.

A program alapvető céljait a konzorciumi partnerek úgy határozták meg, hogy közöttük már korábban is egyetértés volt a kistételepüléseken működő boltok gazdálkodási és fennmaradási problémáiban. Megállapításaik lényege, hogy Magyarországon az elmúlt időszakban nagyon sok kistételepülésen sor került a fiatalok elvándorlására és ezáltal a települési lakosság elöregedésére, ez pedig a helyi munkahelyek számának csökkenésével, az ilyen településeken igénybe vehető szolgáltatások csökkenését is magával hozta. Így megállapítható, hogy a falusi kisboltok kereskedelmi árbevétele, forgalma az elmúlt időszakban csökkent, az országban végbement általános béremelések hatására a kereslet részben növekedni tudott, de ezzel egyidejűleg a vállalkozások működési költségeiben kiemelt szerepet játszó bérköltség növekedése miatt a jövedelemtermelő képesség csökkent. A folyamat eredménye, hogy a kistételepüléseken működő boltok száma az elmúlt időszakban csökkent, miközben a vidék fejlesztésének egyik legfontosabb területe az lenne, hogy a településeken a megélhetési körülményeket, a szolgáltatás színvonalának emelésével biztosítani lehessen. A pályázati program Európai Uniós és hazai forrásból támogatásban részesül, és a kérdés súlyát jól mutatja, hogy a program lebonyolításának időszakában adta ki a Kormány a Gazdaság-újraindítási Akcióterv keretében a kistételepülési üzletek támogatásáról szóló 62/2021. (II.12.) Kormányrendeletet, amelynek célja közvetlen támogatásban részesíteni a nehéz helyzetbe kerülő helyi kereskedelmi vállalkozásokat.

A program működését a konzorciumi partnerek támogatni kívánják az általuk már korábban megfogalmazott projekttel, amelybe bevonják az érintett vállalkozói kört annak érdekében, hogy fel lehessen mérni a gazdasági működést, a jövedelemtermelő képességet és a talpon maradási befolyásoló körülményeket, és olyan megoldásokat javasoljanak az érdekképviseletnek a kormányzat részére, amelyek a Magyar Falu program keretében megfogalmazott célokat elősegíthetik. A program részét képezi az érintett vállalkozói kör megkeresése,

a vállalkozások véleménye és helyzetelemzése alapján a kérdőíves felmérés tapasztalatainak és javaslatainak feldolgozása, majd ezt követően kereskedelmi ágazati szakmai rendezvények tartása, ingyenes kompetenciafejlesztő továbbképzés, szakmai jegyzetek készítése, és 6 hónapon keresztül egy tanácsadói szolgáltatás működtetése.

A program lebonyolítói, a Kereskedők és Vendéglátók Országos Érdekképviseleti Szövetsége KISOSZ, mint konzorciumvezető, és a COOP Bács-Kiskun megyei Szövetsége konzorciumi tag, amely az ÁEOSZ-COOP Szövetség tagja, a pályázati program alapját képező munka kezdeményezését már az érdekegyeztetési rendszerben megkezdte. Mind a KISOSZ, mind az ÁFEOSZ-COOP Szövetség tagja az NGTT Nemzeti Gazdasági és Társadalmi Tanácsnak, ahol részt vesznek minden év végén a következő időszakra vonatkozó minimálbér és szakképesített bérminimum megállapítására irányuló tárgyalásokon. Az elmúlt évek NGTT jegyzőkönyveiből is megállapítható, hogy amikor az érdekegyeztetés keretében a gazdasági növekedés mértékénél jelentősen magasabb béremelésről tárgyaltak a fórum résztvevői, e két érdekképviselet folyamatosan jelezte, hogy a legkisebb településeken működő bolti kiskereskedők a megemelt béreket kitermelni egyre nehezebben tudják majd, mert számukra az általános bérnövekedés ennyire nem tud hozzájárulni a jövedelmezőség és az árbevétel növeléséhez. Ennek okaként pedig meghatározták, hogy sok kis településen adott a lakosság vásárló ereje, és az ehhez igazított kiskereskedelmi tevékenységnél a bolt mérete és teljes gazdálkodása egy optimális üzemméretre került beállításra, azaz ha a költségek jelentősen megnőnek, úgy előbb-utóbb a bevezetőben már említett folyamatokkal párhuzamosan további kistelepülési boltok szűnhetnek meg. Az érdekképviseletek célja pedig a kormány vidékfejlesztési koncepciójával egyezően arra irányult, hogy a boltok csökkenő tendenciáját megállítsák, és új egységek létrehozásához a már működő vállalkozások és potenciális kiskereskedők segítséget kaphassanak. Ennek végrehajtása érdekében örömmel üdvözölték a Magyar Falu Programot, megállapították, hogy ennek hatására megjelent egyes önkormányzatoknál is a helyi ellátás támogatásának szándéka, és érdekképviseleti munkájukban a szervezetek jelentősen hozzájárultak ahhoz, hogy ez a támogatási program már a legelső körben sikeres legyen.

Az érdekképviseletek tevékenységéhez, illetve a pályázati program végrehajtásához mindenképpen támaszkodni szerettek volna a boltos társadalom támogatására, ezért a potenciálisan érdekelt kiskereskedelmi bolti vállalkozói körből önkéntes részvétel alapján együttműködési megállapodást kötöttek 50 olyan vállalkozással, amelyek egy kérdőíves

felmérés során lebonyolított részletes interjúban hajlandó volt tájékoztatást adni a saját körülményeiről, megfogalmazni problémáikat és egyben javaslataikat a megmaradás vagy a fejlődés érdekében.

A kérdőíves felmérés kiterjedt egyrésze a vállalkozás környezetére, azaz arra a települési ellátottságra és népeiségre, ahol a kiskereskedelmi bolt működött vagy létesíteni akarták, ezen belül külön kérdések foglalkoztak az adott település lakossági összetételével. Így felmérésre került a szomszédos települések közötti átjárhatóság, az adott településen a nyugdíjasok és a munkanélküliek aránya, hiszen az esetükben jelentős keresletbővülést, és ezáltal a bolt működésének fenntartását biztosítani nem lehetett. Külön kérdések foglalkoztak azzal, hogy a kistelepülésen működő bolt csatlakozott-e valamilyen hazai hálózathoz vagy beszerzési közösséghez, és milyen négyzetméter nagyságú terület kellett ahhoz, hogy a helyi település szükségleteinek megfelelő árukészletet tudjanak biztosítani. A lakossági igények a jövedelmezőség és bérezés mellett meghatározták a nyitvatartással kapcsolatos kérdéseket, meghatározó kérdés lett a településre irányuló, és azon belüli közlekedési helyzet, illetve figyelembe vették az adott településen működő közintézményeket, így a bölcsőde, óvoda, iskola ellátásának bekapcsolását is.

A kérdések következő része az adott bolt foglalkoztatási helyzetére volt kíváncsi, hiszen megállapítható, hogy nagyon sok kistelepülésen nem csak az ellátást, mintegy közszolgáltatást biztosították a lakosság részére, hanem sok településen a legfontosabb foglalkoztatási funkciót is betöltötték. E körben akarták megismerni az érdekképviselők az alkalmazotti létszámokat és a mögöttes bérezési kérdéseket, amelyet már érintettünk a bevezetőben.

A kérdések harmadik része a kereskedelmi bolt infrastrukturális és fejlesztési kérdéseire irányult, amelyek keretében kíváncsiak voltak a pályázati programot megelőzően végrehajtott fejlesztésekre és korszerűsítésekre, és az ehhez szükséges és rendelkezésre álló saját források nagyságára. Már a kérdőíves felmérés interjúi keretében a résztvevők tájékoztatást kaptak a Magyar Falu Program keretében meghirdetett pályázatról, és ehhez igazodtak az állami támogatás igénybevételére vonatkozó lehetőségek-igények is. Felmérésre került az önerő nagysága a vállalkozói körben, a pályázat által javasolt tevékenységbővítési kérdések (postai szolgáltatás, gyógyszerek forgalmazása és közösségi terek létrehozása) lehetősége, valamint az esetleges fejlesztési irányok megfogalmazása. A kérdőíves felmérés legfontosabb konklúziója, hogy a résztvevő vállalkozások mindegyike szükségesnek tartotta az állami támogatás biztosítását, mert saját erőből nem csak fejleszteni nem lenne képes, de a hosszútávú fennmaradását is veszélyeztetve látta.

A kérdőíves felmérés eredményei alapján állították össze a konzorciumi partnerek a soron következő programelemeket, ennek részeként egyrészt végrehajtották a programhoz kapcsolódó médiakampány lebonyolítását, hiszen a vállalkozásokat a személyes megkeresés mellett széles körben el kellett érni. Szintén a programról való tájékoztatást tartalmazta, hogy a projekt megismertetésére a konzorciumi partnerek egy önálló honlapot készítettek, és a honlapra felkerültek a projekt során keletkező dokumentumok, valamint a programban való részvétel lehetséges elemei is. A program keretében az egyik legfontosabb lépés a pályázat által biztosított ingyenes képzés lebonyolítása az érdekeltek számára, amelynek tematikája kiegészült a Magyar Falu Program pályázati kérdéseivel is. Ehhez kapcsolódott, hogy az érdekképviseltek kialakítottak egy tanácsadói szolgáltatást a régióhoz tartozó mindhárom megyében, és itt előre meghirdetett napokon fogadták azokat a kereskedni vágyó, vagy fejlesztésre készülő vállalkozásokat, akik saját konkrét személyes ügyükben kaphattak részletes tájékoztatást igényeiknek megfelelően. Végül a program utolsó szakaszában az érdekképviseltek három nagy rendezvény megszervezését biztosították a régió 3 megyeszékhelyén, ahol részletes tájékoztatást adtak a pályázati program céljairól, a projekt egyes tevékenységi elemeiről, és a kormány vidékfejlesztési programjairól, így a Magyar Falu Programról is. A képzéseken, a rendezvényeken, a tanácsadások alkalmával pedig kiosztásra került az érdeklődők között egy szakmai kiskönyv a kereskedelmi tevékenységre vonatkozó legfrissebb jogszabályi változásokról, a várható trendekről és a pályázati, támogatási formákról.

Az érdekképviseltek a program sikeres lebonyolítása után arra készülnek, hogy az országgyűlési választásokat követően az MKIK Gazdasági Évnyitóján elhangzott kormányzati tervek alapján közreműködjenek a további vidékfejlesztési programok tervezésében és lebonyolításában, mert látható, hogy erősíteni kell a magyar kisvállalkozói tulajdonosi kört a kereskedelmi szakmában, és támogatni kell a lassan kihaló településeken az önálló kereskedelmi egység létesítését. Ehhez megfogalmazták azt az alapvető igényt, hogy egy település kereskedelmi ellátottsága nem piaci kérdés kizárólag, hanem része a települési közszolgáltatások biztosításának, mert általuk a helyi gazdaság és közösség összefogható, és a folyamatos városiasodás miatti települési elsovadási folyamat megállítható. A projekt ezt a célt tűzte ki maga elé, és az egyes résztvétevények lebonyolítása után a megoldási javaslatokat folyamatosan továbbítják az érdekképviseltek a kormányzat felé.

A tapasztalatokat és a megállapításokat tartalmazó anyagok a projekt honlapjáról önállóan is letölthetőek.